

Fazekas Marianna – Nagy Marianna

EGY S MÁ S A KÖZRENDFOGALOM HATÁRAIRÓ L HELYI KÖZÜGYEK BEN

Kedves Zoli! Rövid írásunk tisztelgés és köszönet az együtt töltött több mint három évtizedes közös munkáért. Mindhárman fiatalok voltunk még, amikor megbízott oktatóként elkezdtél tanítani nálunk, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának Közigazgatási Jogi Tanszékén, és beláthatatlanul távoli volt az az idő, amikor majd ünnepi kötetben köszöntünk a születésnapodon. Sok hivatalos tanszéki értekezlet és még több személyes beszélgetés van mögöttünk. Jó volt, hogy részt vettél az újabb és újabb tantervi kísérleteinkben, módszertani vitáinkban, amikor azzal küzdöttünk, hogyan tudnánk legalább elviselhetővé, ha nem is szerethetővé tenni a közigazgatási jogot a hallgatóink számára. Elévülhetetlen érdemeid vannak abban, hogy a rendészeti jog a hallgatók generációi számára a fogalmak absztrakt szintjén túl élő joganyagként is megjelenhetett. Mi mással köszönhetnének ebben az ünnepi kötetben, mint a közrend örök témája néhány újabb kérdésének taglalásával. Fogadd olyan örömmel írásunkat, ahogy mi dolgoztunk rajta!

Balla Zoltán munkásságának meghatározó eleme a rendészet különböző fogalmi és gyakorlati elemeinek vizsgálata. Ez kimeríthetetlen téma: amikor azt hinnénk, hogy megegyezésre jutottunk bizonyos kérdésekben, addigra bizonyosan megváltozik az a társadalmi környezet, amelyben a megegyezés született, és újra a kiindulóponton találjuk magunkat.

A rendészet központi eleme a közrend fogalma, amely a közérdek mellett talán a rendészet-, a közigazgatás- és a jogtudomány egyik legképlékenyebb terminusa. Önmagában már az is kérdéses, mely tudományág szempontjai szerint vizsgáljuk. A rendészettudomány joggal támaszthat igényt a közrend fogalmának meghatározására és használatára, hiszen vizsgálatának központi tárgya a közrend. Mégsem sajátíthatja ki a fogalmat, mert a közigazgatás-tudomány és

a jogtudomány ugyancsak sokszor és sok helyütt használják azt, néha adekvátan, néha kevésbé indokoltan.

Finszter Géza kiváló könyve¹ a jogi megközelítés megalapozott és kritikus elemzését adja. A közrenddel kapcsolatban általában két előfeltevés érvényesül. Egyrészt elnevezéséből adódóan a közjog terepébe sorolják, de ez a klasszifikáció meglehetősen leegyszerűsítő, másrészt a közterületek rendjére vonatkoztatják. A közrend azonban sokszor behatol a magánjogba, vagy másként: a magánjog a közrendre hivatkozva korlátozza a magánjogi alanyok szabadságát.

Az alábbiakban ahhoz szeretnénk adalékokat szolgáltatni, hogy a közrend fogalma hogyan vált a jogpolitika és a jogtudomány svájci bicskájává, és hogyan köti össze a mesterségesen elválasztott közjogot a magánjoggal.

A közjogban a közrend fenntartása egyrészt a közigazgatási szervek elsődleges feladata, és a cél eléréséhez sokféle eszközt biztosítunk számukra. A rendészet-tudománnyal csak érintőlegesen vagy egyáltalán nem foglalkozó szakemberek (jogalkotók és jogalkalmazók egyaránt) azonban rendszeresen összemoszák a rendészet tágabb és szűkebb fogalmát, és ennek sokszor a közrend értelmezése válik áldozatává. Ahogyan erre egy korábbi rövid tanulmány is utalt,² a közjogtudomány oldaláról a modern rendészetfogalom megalapozása Szamel Lajos nevéhez kötődik, aki széles és szűkebb értelemben egyaránt használta a fogalmat. Szamel Lajos maga is a szélesebb rendészetfogalomból indult ki, ami a rendészetet olyan eszköznek tekintette, amely egyaránt ellát biztonsági és jóléti funkciókat is.³ Vagyis ez a szélesebb megközelítés inkább azonosította a hatósági tevékenységgel. A mai *communis opinio* szerint – jórészt Szamel Lajos nyomán – a rendészet tárgya a közrend biztosítása: „olyan állami tevékenység, mely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul”.⁴ Ez a definíció a rendészet szűkebb fogalma.

A közjog és a közrend kapcsolatának azonban van egy másik metszete is, ami szintén a szűkebb és a tágabb fogalom használatában kapcsolódik össze. A tágabb fogalom a közigazgatás aktív, beavatkozó fellépését igényli, a szűkebb fogalom pedig a passzív, ellenőrző funkcióhoz kapcsolódik. Egyre többször vagyunk tanúi annak, hogy a közigazgatási szervek áttételesen, a magánjogi eszközök befolyásolásával próbálnak érvényt szerezni a közrendi követelményeknek, vagy legalábbis a közrendi elvárások behatolnak a magánviszonyokba. Alább két olyan területről

¹ FINSZTER 2003.

² NAGY 2023.

³ SZAMEL 1985: 961–973.

⁴ SZAMEL 1985: 962.

hozunk példákat, ahol a közigazgatás a közrendre hivatkozva a magántulajdon használatával kapcsolatos jogosultságokat korlátozza. Az egyik ilyen terület az önkormányzatok szankciószabályozási joga, a másik a települési önzonosság új szabályozása.

HELYI K Ö Z R E N D A „K Ö Z Ö S S É G I
E G Y Ű T T É L É S S Z A B Á L Y A I ” - B A N

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: III. Sztv.) alapjaiban rendezte át a kisebb súlyú jogsértésekkel szemben alkalmazható szankciókat. A III. Sztv. *kriminálisként* definiálta a hatálya alá tartozó tényállásokat, s ezzel a büntetőjog irányába tolta el az egész szabálysértési jogot. Ilyen jogellenességeket azonban okszerűen csak törvény állapíthat meg, ezért az önkormányzatok szabálysértés-megállapítási jogkörét megszüntették, és helyébe – súlyos alkotmányossági kifogások után, a 38/2012. (XI. 14.) AB határozat alapján⁵ – a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvénybe (továbbiakban: Möt.v.) beiktatták a 142/C. § (1) bekezdést.

Eszerint „[a] helyi önkormányzat képviselő-testülete rendeletében meghatározott kötelezettségek elmulasztása esetére közigazgatási szankciót állapíthat meg.” Majd a 143. § (4) bekezdése szerint „felhatalmazást kap a helyi önkormányzat képviselő-testülete, hogy rendeletben határozza meg: [...] az öngondoskodás és a közösségi feladatok ellátásához való hozzájárulás, továbbá a *közösségi együttélés alapvető szabályait* [a szerzők kiemelése – FM, NM], valamint ezek elmulasztásának jogkövetkezményeit.”

Vagyis a korábban AB által hatályon kívül helyezett, kirívóan közösségellenes magatartást felváltotta egy ugyanannyira tisztázatlan fogalom: a közösségi együttélés alapvető szabályainak megszegése. Hiszen a jogalkotó sehol nem határozta meg, mit tekint ilyen magatartásnak. Az önkormányzati bírság a szabálysértési tényállások kiváltására szolgál, és a szabályozás célja a *helyi közösség rendjének biztosítása*, sokszor azonban nagyon nehéz elkülöníteni a szabálysértési jog és az önkormányzati bírság által védett jogi tárgyat. Ha elfogadjuk kiindulópontnak, hogy létezik ilyen határvonal, akkor érdemes megvizsgálni, mi minden sértheti a helyi közrendet közvetlenül vagy közvetetten. Áttekintve a közösségi együttélés alapvető szabályainak megsértéséről szóló önkormányzati rendeleteket, szinte

⁵ Ennek részletes ismertetését lásd NAGY 2019.

mindegyikben közös, hogy a *közterületek rendjéről* külön pontban rendelkeznek, és a közösségi terek használatára vonatkozó szabályok megsértése jogsértésnek minősül. Ide sorolják a közutak, a közlegetők, a közutak rendeltetésellenes használatát, és igen gyakran külön szabályok vonatkoznak a köztemetőik rendjére. Azonban ezen túl számos olyan rendelkezést is találhatunk, ahol a *helyi közrendet a magántulajdon – a közösség szerint rendellenes – használatával lehet megsérteni*. Ezeket leginkább az *ingatlanokról* és az *állattartásról* szóló szabályok körében lelhetjük fel. A klasszikus tulajdonosi triász – birtoklás, használat, rendelkezés – elemei közül *csak a használat jogát* érinti a helyi közrendre alapozó szankciós jog.

A tényállások között gyakran csak lakonikus tömörségű szabályozást találunk.

Ilyen például a Mándok városi önkormányzat képviselő-testületének 18/2020. (VII. 9.) önkormányzati rendelete a közösségi együttélés alapvető szabályairól és ezek elmulasztásának jogkövetkezményeiről 9. címe, „Az ingatlanok rendben- és tisztántartására vonatkozó szabályok megsértése” alatt található 12. §: „A közösségi együttélés alapvető szabályainak megsértését valósítja meg az ingatlanhasználó, ha az ingatlan rendben- és tisztántartásáról, gyomnövényektől való mentesítéséről nem gondoskodik.”

Mások részletezőbbek, meghatározzák, különösen mely magatartásokat tekintenek „nem elég tisztának” vagy a közösséget zavarónak. A helyi közrend fogalma többnyire *köztisztasági-közegészségügyi indikációt takar*, ezeket gyakran részletezik is (például allergizáló gyomnövények irtási kötelezettségének megszegése, rágcsálók irtásának elmulasztása stb.), de nem csak kifejezett köztisztasági szabályokat írnak elő az ingatlanok használóinak. Közrendsértőnek minősülnek *a környezetvédelmi szabályok* megsértői: a zajvédelmi szabályok megsértése (fűnyírás és zajjal járó tevékenység időbeli korlátozása magánterületen), a hulladékégetés korlátozása, a hulladékkezelés szabályainak megszegése. Ezekben az esetekben tehát az ingatlantulajdonra vonatkozó helyi közrend fogalma mögött mindig lehet egy *másik, közvetlen jogi tárgyat azonosítani*, amelyet korábban a helyi önkormányzatok szabálysértési tényállásként szabályoztak.

Egyre jellemzőbb azonban az olyan tulajdonkorlátozás, amely mögött nem, vagy csak nehezen tudunk ilyen jól definiálható egyéb érdeket azonosítani.

A borsodivánkai önkormányzati rendelet⁶ például egészen részletező szabályokat állapít meg az ingatlanon telepíthető növényzetre:

⁶ Borsodivánka község önkormányzata képviselő-testületének 10/2021. (XII. 16.) önkormányzati rendelete a közösségi együttélés alapvető szabályairól, valamint ezek elmulasztásának jogkövetkezményeiről. Hasonlóan minuciózus a ladánybenei önkormányzat, ahol 60 centiméterig nőhetnek a nem kultúrnövények: lásd Ladánybene község önkormányzata képviselő-testületének 12/2023. (IX. 6.) önkormányzati rendelete a közösségi együttélés alapvető szabályairól.

3. § (4) A növények telepítésével összefüggően a közösségi együttélés alapvető szabályait sértő magatartást követ el, aki:

a) belterületen, valamint a külterületnek a mezőgazdasági kerten belül eső részén nem tartja be az alábbi, legkisebb telepítési (ültetési) távolságot az ingatlan határától:

aa) 1 métert meghaladó, de 3 méternél magasabbra nem növegyümölcs- és egyéb cserje (bokor), fa esetében legalább 2 méter,

ab) 3 méternél magasabbra növegyümölcs- és egyéb cserje (bokor), valamint oszlopos fenyőfélék esetében legalább 3 méter,

ac) 3 méternél magasabbra növegyümölcs- és egyéb fa esetében legalább 5 méter,

ad) nyírt sövény, valamint 1 métert meg nem haladó magasságúra növegyümölcs- és egyéb cserje (bokor) és fenyőféle esetén legalább 0,5 méter;

b) külterületnek a mezőgazdasági kerteken kívül eső részén – amennyiben a szomszédos földterület szőlő, gyümölcsös vagy mezőgazdasági kert – szőlőt, gyümölcsfát az a) pontban meghatározott telepítési (ültetési) távolságok be nem tartásával, egyéb cserjét (bokrot) és fát az alábbi telepítési (ültetési) távolságok be nem tartásával ültet:

ba) 1 méternél magasabbra nem növegyümölcs- és egyéb bokor (nyírt sövény) esetén legalább 0,8 méter,

bb) 2 méternél magasabbra nem növegyümölcs- és egyéb bokor (nyírt sövény) esetén legalább 1,2 méter,

bc) 2 méternél magasabbra növegyümölcs- és egyéb bokor (nyírt sövény) esetén legalább 2 méter,

bd) fa esetében 8 méter;

c) kúszó-kapaszkodó cserjét nem saját tulajdonú, tömör kerítésre futtatja fel;

d) amennyiben a szomszédos ingatlanon az épület oldalhatárra épült, a kerítés mellé telepített növények vágását nem végzi el oly módon, hogy azok a kerítéshez és az épülethez ne érjenek hozzá, a tető fölé lombkoronájuk ne nyúljon be;

e) árasztással locsolja a szomszédos épület magasságában lévő olyan növényeket, melyek a telekhatártól számított 2 méteren belül vannak;

f) az ingatlanról a szomszédos telekre átnyúló ágak, gallyak levágásáról nem gondoskodik.

Ebben az esetben a helyi közrend sérelmét valószínűleg *a szomszédjogot sértő birtokviták* okozzák. Ugyan Arany János óta tudjuk, hogy „rossz szomszédság: török átok”, de az átok itt egy szinttel magasabbra került, a közösség érdekeit (is) sérti, ha az ingatlanon nem tartják be a növények telepítésére vonatkozó szabályokat. A magánrend sérelme tehát közsérelemmé válik.

A helyi közrend sérelmét okozhatja a *polgári jogi szerződéskötési kötelezettség elmulasztása* is.

Balsa község önkormányzata képviselő-testületének 5/2022. (V. 31.) önkormányzati rendelete szerint a közösségi együttélés alapvető szabályainak megsértése, tehát közrendsértő, aki szilárd és folyékony hulladékkal kapcsolatos kötelező közszolgáltatás szerződéskötési kötelezettségének nem tesz eleget.

Egészen új szintre emeli a közrendsérelmet a Dusnok község önkormányzata képviselő-testületének 6/2018. (IV. 9.) önkormányzati rendelete.

A 7/A. § (1) bekezdés szerint a magántulajdonú ingatlan használatával összefüggő szabályok megsértésének minősül az alábbi:

A közösségi együttélés alapvető szabályait sértő magatartást követ el az ingatlan tulajdonosa, ha a helyi építési szabályokról szóló 17/2006. (VIII. 14.) önkormányzati rendelet szerinti beépítésre szánt területen (falusias lakóterületen, településközpont vegyes területen) lévő, magántulajdonban álló ingatlanon, a tulajdonszerzést követő 4 év elteltével nem épít lakóépületet.

Míg a gyommentesítés vagy a síkosságmentesítés elmulasztásánál definiálható az a közrendsérelm, amely a közösséget érinti, az építési kötelezettség elmulasztásánál ez csak igen erőltetetten vagy egyáltalán nem mutatható ki. Eltekintve attól, hogy egy ötvenezer forintos közigazgatási bírság alkalmas a járda jégtelenítésének érvényesítésére, de bizonyosan alkalmatlan egy családi ház megépítésének kikényszerítésére, nemigen azonosíthatjuk a közösségi együttélés sérelmét a szabály mögött.

A „közösségi együttélés szabályai” – s a mögötte rejlő helyi közrend – olyan határozatlan jogfogalom, amely rendkívül széles, diszkrecionális jogkört biztosított a helyi önkormányzatok számára annak eldöntésére, mely magatartásokat ítél a helyi közösség együttélési szabályait figyelembe véve tiltottnak vagy éppen kikényszerítendőnek, s bírsággal sújthatónak. A felhatalmazásnak ez a módja lehetőséget adott az önkormányzatoknak arra, hogy önkényesen éljenek a közhatalom gyakorlására szóló felhatalmazással, a közösség érdekeinek valódi sérelme nélkül, állami kényszereszközökkel avatkozzanak be a területükön élő polgárok életébe.

Hozzá kell tenni, hogy a szabályozás bevezetése óta sokat finomodott az önkormányzatok rendeletalkotási gyakorlata. Kezdetben ugyanis sokkal több olyan szabály volt, amellyel a polgárok életét túlzó módon kontrollálták az önkormányzatok. Az is jellemző volt, hogy a közösségellenesnek minősített magatartások éppen azoknak az életét korlátozták, akik a legkevésbé voltak képesek az érdekeik érvényesítésére. A TASZ jelzésére a megyei kormányhivatalok szinte kivétel nélkül

törvényességi észrevétellel éltek az olyan túlzó szabályokkal szemben, amelyek például nem engedték a kerítésre terített ruhák szárítását,⁷ vagy az illemhelyek tisztítását regulálták.

A jelenlegi közösségi együttélési szabályok azonban továbbra is egyfajta *ernyőfogalomként használják a helyi közrend fogalmát*, ami mögött gyakran azonosíthatók egyéb közérdekek, de ha ilyen nem találunk, akkor a helyi közösség általános érdekével érvel a jogalkotó. Az állattartási szabályok mögött nagyon sokszor megtalálható a közegészségügyi indikáció, de a közrend védelme is kimutatható, amikor például az egy lakásban tartható állatok számát korlátozzák. Ez tulajdonkorlátozás, de valid érvekkel védhető. Látható, hogy a közérdek behatol a magánszférába – ami önmagában nem ördögtől való –, de ha egyenként nézzük a szabályokat, számos kérdés merül fel. Mivel a helyi közrendfogalom definiálatlan, ezért az önkormányzatok kellő jogi-dogmatikai ismeretek hiányában gyakran olyan szabályokat alkotnak, amelyekre nem biztos, hogy kiterjed a felhatalmazásuk. Igen gyakori, hogy a közösségi együttélés szabályai között olyat találunk, amelynek van megfelelője a szabálysértési jogban is, tehát a hatályos szabályok alapján önkormányzati rendeletben nem is lenne szabályozható.

Alsódobsza község önkormányzat képviselő-testületének 11/2020. (X. 28.) önkormányzati rendelete a közösségi együttélés alapvető szabályaiba ütköző egyéb cselekménynek minősíti az alábbi magatartást:

8. § A közösségi együttélés alapvető szabályaiba ütköző magatartást követ el és természetes személy esetében kettőszázezer forintig terjedő közigazgatási bírsággal sújtható az, aki az ingatlan tulajdonosa, bérlője vagy az ingatlan felett más jogcímen rendelkezni jogosult hozzájárulása nélkül életvitelszerű tartózkodás céljából lép arra nem alkalmas ingatlan birtokába.

A III. Sztv. önkényes beköltözésről szóló 167. §-a szerint:

Aki a lakásbérletre vagy a helyiséggazdálkodásra vonatkozó jogszabály hatálya alá tartozó üres lakást vagy nem lakás céljára szolgáló üres helyiséget elfoglal, vagy abba önkényesen beköltözik anélkül, hogy arra a bérleti jogviszony létesítésére jogosult szerv vagy személy, illetve az elhelyezésre jogosult szerv jognyilatkozatával vagy intézkedésével feljogosította volna, szabálysértést követ el.

⁷ A ruhaszárításra vonatkozó korlátozás egyébként a nálunk sokkal gazdagabb Egyesült Államokban is gyakori, ahol a szabadtéri ruhaszárítást azért tiltja számos önkormányzat, mert azt sugallja, hogy az ott lakóknak nincs pénzük szárítógépre, és a környék slumosodásához és az ingatlanok értékvesztéséhez vezethet.

A két szabályozást egymás mellé téve nemigen találunk különbséget közöttük.

Ehhez járul, hogy a helyi közrend fogalma, vagy ahogyan a hatályos jog nevezi, „a közösségi együttélés szabályai” azért is nehezen tölthető ki tartalommal, mert a III. Sztv. 170. §-a a garázdaság tényállásában úgy fogalmaz, hogy „[a]ki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, szabálysértést követ el.” Nehezen képzelhető el, milyen elkövetési magatartások maradnak „szabadon” a partikuláris hatályú önkormányzati szabályozás számára, ha szinte ugyanazon tartalommal az egész ország területén hatályos törvényi szabályozás is él.

HELYI KÖZREND MINT A TELEPÜLÉSI „ÖNAZONOSSÁG” PAJZSA?

A helyi közrend szinte parttalanra válhat, ha az önkormányzatok dogmatikai alapok nélkül élnek a helyi önazonosság védelméről szóló 2025. évi XLVIII. törvényben biztosított eszközökkel (továbbiakban. Öntv.). Az Öntv. szabályozásának alapját az Alaptörvény tizenötödik módosítása tette lehetővé, amely bevezette a települések önazonosságának meglehetősen határozatlan jogfogalmát. A szabályozás indokait az ellenőrizhetetlen urbanizációs folyamatokkal magyarázza a jogalkotó, amelyek egyébként leginkább a fővárosból és a nagyvárosokból a környező falvakba ki-/betelepülő lakosság számának gyors növekedésében érhető tetten. Ez persze óriási terheket ró az önkormányzatokra. Azonban a szabályozásnak több olyan eleme van, amely nem csak a megoldhatatlan közszolgáltatás-szervezési problémákra reflektál, hanem lehetőséget ad arra is, hogy az önkormányzat *közrendvédelmi szempontokat érvényesítsen magánjogi korlátozásokkal*, és ezért érdemes a vizsgálatra. Az Öntv. preambuluma szerint:

[5] Az önazonossághoz való jog a törvényi szabályozás oldaláról megköveteli olyan eszközök biztosítását, amellyel a település védelemben részesítheti *hagyományos társadalmi rendjét* és befolyásolhatja annak fejlődési irányát. [6] A helyi közösség önazonossághoz való joga érvényesítéséhez eszközöket kap ahhoz, hogy *megvédje a helyi társadalmának életformáját, hagyományait, szokásait, rétegződését.*

Továbbá, [11] *Az ezt igénylő önkormányzatok részére meg kell teremteni annak szabályozott lehetőségét, hogy a települések meghatározhassák azt, hogy a településre kik költözhetnek be, a közösség kikkel kíván együtt élni.*⁸

⁸ A szerzők kiemeléséi – FM, NM.

A szabályozással kapcsolatban az első értelmezendő kérdés, mit jelent a *hagyományos társadalmi rend*? Ennek a határozatlan jogfogalomnak a kitöltése a képviselő-testület hatáskörébe tartozik, de az értelmezéshez nem sok támpontot kap a jogszabályból. A település hagyományos társadalmi rendjének fogalmába beletartozhat a település falusias, üdülő-, mezőgazdasági, alvó- vagy ipari jellege, de értelmezhető közrendi, közbiztonsági szempontból is. Kitölthető adózási és szociális szempontokkal is. Ugyan az Öntv. rögzíti a diszkrimináció és a joggal való visszaélés tilalmát, de ez a parttalan fogalom lehetőséget ad a diszkriminációra.

Az Öntv. 5. § (8) bekezdésében a mérlegelési szempontok között felsorolja

- a) a település társadalmi és gazdasági folyamatait;
- b) a betelepülésnek a település kialakult és megtartandó helyi életformájára, társadalmi berendezkedésére, valamint a település karakterére gyakorolt pozitív és negatív hatásait;
- c) a betelepülés nyomán jelentkező helyi közszolgáltatási igényeket, az önkormányzat megnövekedő feladatait és azok teljesíthetőségét;
- d) a betelepülésnek a helyben élők létfeltételeire, helyben maradására – így különösen életminőségére, a fiatal generációk helyi otthonteremtési lehetőségeire, továbbá az ingatlanárakra – gyakorolt hatásait;
- e) a munkaerőpiaci adottságok és igények figyelembevételével azt, hogy a településre milyen gazdasági tevékenységet végző vagy foglalkozású személyek betelepülése kívánt;
- f) azt, hogy a helyi önazonosság védelme érdekében alkalmazandó jogvédelmi eszköz által biztosított korlátozás arányos-e, és a vizsgált önazonosság-védelmi cél kisebb korlátozást jelentő jogvédelmi eszköz alkalmazásával is elérhető-e.

A mérlegelési szempontok többségében érvényesíthetők helyi közrendvédelmi indikációk, ezek alapján törekedhet az önkormányzat bizonyos, elsősorban szegényebb társadalmi csoportok kirekesztésére.

Az Öntv. a helyi társadalmi rend védelméhez egyszerre ad közjogi és magánjogi, úgynevezett jogvédelmi eszközöket. A dologi jogvédelmi eszközök a tulajdonjog korlátozását jelentik, mégpedig *elővásárlási jog* létesítésével. A település hagyományos társadalmi rendjének megőrzését igen erős szerződési szabadságot korlátozó eszköz biztosítja. A polgári jogban nem ismeretlen az elővásárlási jog, de általában a közös tulajdon védelmében használják, a *közrendi* okokból való használata kivételes, és a tulajdonjog rendelkezési jogát erősen korlátozó megoldás. Különösen azért, mert az Öntv.-ben foglalt elővásárlási jog a más jogszabályban szabályozott elővásárlási jogot megelőzi. Vagyis, ha a képviselő-testület közrendi okokból a dologi jogvédelmi eszköz bevezetése mellett dönt, akkor a Ptk.-ban

foglalt elővásárlási jog elé kerül a tulajdonjog korlátozása. Jóllehet a jogalkotó a településen élők jogait kívánta védeni, könnyen elképzelhető, hogy az érintett ingatlanok értéke átmenetileg csökken a törvényben előírt elővásárlási jog miatt.

Miközben valós probléma az agglomerációs települések lakhatási és infrastrukturális helyzetének ellehetetlenülése, az ingatlanszerzési korlátozás nem történelmi előzmények nélküli. 1956 után a budapesti lakáshelyzet és a bevándorlások megakadályozását a budapesti városvezetés adminisztratív eszközökkel próbálta elérni. „Egy 1958-as tanácselnöki rendelet szerint Budapesten állami lakást csak olyan állampolgár kaphatott, aki legalább öt éve lakik vagy dolgozik a fővárosban. (Ez alól csak az adott felmentést, ha valakit »népgazdasági érdekből« hoztak fel Budapestre, és a lakáskiutalását az illetékes miniszter pártfogolta.) Később ezt a rendelkezést kiterjesztették a magán-ingatlanforgalomra is, ami azt jelentette, hogy lakást, telket vásárolni is csak öt év után lehetett.”⁹ Ennek a korlátozásnak a következtében indult meg a Budapest környéki alvótelepülések hihetetlen növekedése, hiszen a fővárosban nem lehetett ingatlant vásárolni.¹⁰

Újabban az Airbnb lakások elleni fellépés eszköze a Budapest VI. kerületében tartott népszavazás, amely 2026. január 1-jétől korlátozza a lakások Airbnb célú felhasználását. A mai magyar jog hatósági engedélyhez köti a külföldiek ingatlanszerzését, és a sajtóhírek szerint időről időre felmerül az igény ennek szigorítására.

Jól látszik tehát, hogy a lakhatási, infrastrukturális okokból történő tulajdonjogkorlátozás nem idegen a magyar jogtól. Azonban az a kitétele, hogy a helyi közösségnek megvan a joga annak meghatározására, hogy *a közösség kikkel kíván együtt élni*, nem infrastrukturális szabályozási okot sejtet, hanem egyértelműen közrendi indikációja van.

A helyi közrend biztosításának direkter eszköze – a közjog hagyományos formuláit alkalmazva – a személyi jogvédelmi eszközként szabályozott a) a laccímlelés tilalma vagy feltételhez kötése, b) a betelepülési hozzájárulás.

A laccímlelés tilalma vagy önkormányzati rendeletben meghatározott feltételhez kötése a diszkrimináció tilalom ellenére is a diszkrimináció melegágya lehet. Lehetőséget adhat a településeknek, hogy a szociális szférát terhelő szegényebb, illetőleg idősebb, ellátásra szoruló rétegek beköltözését megakadályozza. A laccímlelés tilalma vagy feltételhez kötése olyan erős hatósági eszköz, amely a szabad költözködés jogát érinti, és alkotmányossági aggályokat vet fel.

⁹ HEGEDŰS–TOSICS 1982.

¹⁰ E sorok egyik szerzőjének budapestivé válása szimbolikus állomása volt egy Fővárosi Tanács elnökétől kapott felmentés a rendelkezés alól, amely feljogosította magántulajdonú lakás vásárlására, de a felmentéssel sajnos anyagi okokból nem tudott élni.

Ez a szabályozás óhatatlanul felidézi a „községi (települési) illetőség” régen felszámolt jogintézményét. A „községi illetőséget” a községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. törvénycikk 6–7. §-ai szabályozták. Eszerint: „6. § Minden honpolgárnak valamely község kötelékébe kell tartoznia. 7. § Minden honpolgár azon község kötelékébe tartozik, melynek illetősége alatt e törvény kihirdetésekor áll.”¹¹

A szabályozás – a törvénycikk indokolása szerint – a szegénygondozási és a közápolási költségek viselését célozta: a község illetőségébe tartozók után ezeket a költségeket a község viselte, ha arra a községi lakos nem volt képes. A községi törvény ugyan megengedte a „honpolgároknak”, hogy más községbe költözzenek, de miután az illetőség a község oldalán kötelezettségvállalást is jelentett, egyedi hatósági jogkörben döntöttek az illetőség megváltoztatásáról – azaz „a község kötelékébe való felvételtől”.

Maga a törvény két indokkal adott lehetőséget a „fölvétel megtagadására” (12. §): „a) ha a települő ellen bebizonyittatik, hogy bűnvádi kereset vagy büntetés alatt van; b) ha a község terhelése nélkül magát fenntartani nem képes.”

E szabályokban a közrendvédelem primer módon kifejeződik, amit csak megerősített az illetőség megadásának hatósági gyakorlata. Erről meglehetősen lesújtó képet nyújt a községi illetőséget 1948-ban megszüntető törvény¹² általános indokolása:

A községi illetőségre vonatkozó jogszabályok rendszertelensége, bonyolultsága és célszerűtlensége ugyanis tág lehetőséget nyújtott a hatóság politikai önkényének érvényesülésére is. Köztudomású, hogy az illetőség megállapítása iránti ügyeknél hosszadalmasabb és zavarosabb ügyek a közigazgatási hatóságok előtt alig voltak. Némelyik vitás illetőség megállapítása hónapokig, sőt évekig elhúzódott, sok kárt okozva az érdekelteknek, és felesleges munkával, költséggel terhelve a közt.

Mivel az Öntv.-ben foglalt eszközöknek még nincs gyakorlatuk, és a végrehajtási jogszabályok sem készültek el, ezért nehéz prognosztizálni, mekkora lesz a valódi társadalmi hatásuk a helyi társadalmi rend/közrend védelmében bevezetett eszközöknek. Csak remélhetjük, hogy az új helyi szabályozásokban nem fognak visszaköszönni alapjogokat korlátozó közrendi indokok, és nem nyílik tér a személyi jogvédelmi eszközök önkényes alkalmazására. A dologi védelmi eszközöket tekintve azonban látszik, hogy egyre erőteljesebben közrendi célokat

¹¹ Bár az elnevezés „községi illetőség” volt, de e rendelkezésnek a hatályát utóbb kiterjesztette a fővárosra a Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről szóló 1872. évi XXXVI. törvénycikk 16. §-a, a törvényhatósági jogú városokra pedig a törvényhatóságokról szóló 1886. évi XXI. törvénycikk 3. §-a.

¹² 1948. évi LXI. törvénycikk.

szolgálnak azok a közjogi eszközök, amelyek a magántulajdont érintik. Ugyanakkor a tulajdonjog az egyik leginkább védett alkotmányos jog, a korlátozásnak mindig jól definiált okkal kell rendelkeznie, és a korlátozásnak arányosnak kell lennie.

SZÜKSÉGES? ARÁNYOS? – VAGY VAN MÁSIK?

Érdeemes tehát a szükségesség és az arányosság szempontjából is megvizsgálni az Öntv. indokoltságát. Valóban csak ilyen új eszköztárral lehet biztosítani ma Magyarországon „a települések szerves fejlődését”, csak így lehet hatékonyan megvédeni „a közösségek életformáját, a kívántnál nagyobb mértékű betelepülés és ingatlanvásárlások negatív hatásaival szemben”?

Az Öntv. elfogadását övező – elsősorban önkormányzati vezetői, képviselői megnyilvánulásokban – visszatérő vélemény volt, hogy az önkormányzatok az Öntv. nélkül is számos olyan szabályozási lehetőséggel és egyedi jogkörrel rendelkeznek, amelyek ezeket a célokat jól és eredményesen tudják szolgálni. A megszólalások rendre a településrendezés és az építési jog önkormányzati eszköztárára utaltak. A szükségesség és arányosság tesztjéhez érdemes tehát megnézni, hogy az építési jogban régóta biztosított önkormányzati jogkörök képesek-e az Öntv. jogalkotói céljait az egyéni szabadság és a tulajdonjog enyhébb korlátozásával is elérni.

A tágabb értelemben vett építési jog már az első építési törvény megalkotása, azaz 1937 óta felöleli mind a településrendezés, mind az építésrendészeti jog normáit.¹³ A településrendezés minden építési törvényünkben – még a szocializmus időszakában is – a helyi közhatalom gyakorlóinak hatáskörébe tartozott, 1950-ig a községi és városi önkormányzatokéba, majd a tanácsok hatáskörébe,¹⁴ és 1990-től ismét visszakapták a települési önkormányzatok.

Ha közelebbről megnézzük a településrendezés önkormányzati eszköztárát, egyáltalán nem túlzás régóta ismert, bevett és alkalmazott szabályozási tartalomról és jogintézményekről beszélni. Lényegében már a városrendezésről és az építésügyről szóló 1937. évi VI. törvény szabályozta a településrendezési tervek

¹³ Az újabb irodalomból lásd BENCSIK 2021.

¹⁴ A történeti hűség megkívánja, hogy jelezzük: az 1937. évi VI. törvénycikk az általános rendezési tervet miniszteri jóváhagyáshoz kötötte, míg 1950 és 1964 között, majd az építésügyről szóló 1964. évi III. törvény hatálybalépése után is, 1973-ig a tanács hatáskörök sokszor változtak, és volt olyan időszak, amikor az általános rendezési tervet a községek esetében a járási tanács, a járási jogú városokét a megyei tanács, a fővárosi és megyei jogú városokét pedig a Minisztertanács fogadta el. 1973-tól lett a településrendezés minden jogosítványa községi, városi (megyei városi), fővárosi kerületi és fővárosi hatáskör. A jogszabályok mellett lásd erről VÖLGYESI 2009.

minden fajtáját: a városfejlesztési tervet, az általános és a részletes rendezési terveket.¹⁵ A szabályozási tartalom lényegi magja is szinte változtatás nélkül vándorolt át az eddigi három magyar építési törvényen át a 2023 végén hatályba lépett, negyedik építési törvényig.

A városfejlesztési tervben kellett lehatárolni a városias kialakításra szánt területet, az általános rendezési tervben kellett kijelölni e terület beépített, illetőleg beépíthető részeit, meghatározni a beépítés módját, és ez tartalmazta a városban „az utak, közkertek, füves terek, vaspályák, továbbá a nagy kiterjedésű, zajos, bűzös, tűz- vagy robbanásveszélyes és más elkülönítendő üzemek, végül a gyógy- és üdülőhelyek, sportterületek és kiállítási területek vagy egyéb nagyobb közcélú intézmények és berendezések” elhelyezését.¹⁶ A részletes rendezési terv írta elő „az utak szintjét, emelkedési viszonyait és tagozását, az épületek építési vonalát, az épületmagasságot, az építési telkek méreteit, a telkek beépítési módját, a közműhálózat elhelyezését és a városrendezés szempontjából jelentős egyéb lényeges körülményeket”.¹⁷

Sőt, az első építési törvényben a településrendezés egyes sajátos egyedi jogintézményei is helyet kaptak, így a telekalakítás, a közút céljára lejegyzés, a városrendezési célú kisajátítás és ezek kártalanítási szabályai,¹⁸ valamint a telkek magántulajdonosait kötelezni lehetett a városrendezés, az útburkolás és a közműhálózat-építés, -bővítés költségeihez való hozzájárulásra.¹⁹

Ehhez képest a hatályos, a magyar építészettről szóló 2023. évi C. törvény változtatott ugyan az elnevezéseken, és a „településterv” gyűjtőfogalom alá sorolta a településfejlesztési és a településrendezési terveket. Ez utóbbi a helyi építési szabályzat, valamint a fővárosi rendezési szabályzat.²⁰ Továbbá a tervek tartalmára vonatkozó általános követelmények az első építési törvényhez már törvényi szinten is lényegesen differenciálódtak,²¹ de abban nincs érdemi változás, hogy ezek a szabályok a települések hosszabb távra szóló fejlesztését, valamint a térbeli szerkezetüket, „berendezésüket” határozzák meg. Az idők folyamán valamelyest

¹⁵ E terveket a városokban és – akár a község kérelmére, akár hivatalból – a belügyminiszter által a szabályozás hatály alá vont községekben kellett elkészíteni és elfogadni. (1937. évi VI. törvénycikk 18. §)

¹⁶ 1937. évi VI. törvénycikk 1. § (1)–(2) bekezdés.

¹⁷ 1937. évi VI. törvénycikk, túlnyomó részben 1. § (3) bekezdés.

¹⁸ 1937. évi VI. törvénycikk, túlnyomó részben 5–17. §-ok.

¹⁹ 1937. évi VI. törvénycikk, túlnyomó részben 24. § (1)–(4) bekezdés.

²⁰ 2023. évi C. törvény 16. § 124. pont és 79. §.

²¹ A 2023. évi C. törvény 81. §-a szól a településfejlesztési terv (5 bekezdésben), a 82. §-a helyi építési szabályzat tartalmáról (12 bekezdésben), de az általános követelményeket a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról szóló 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet (TÉKA) hetven §-ban és 6 mellékletben részletezi.

bővültek a településrendezést szolgáló speciális jogintézmények is, de ezeknél is inkább részletesebb szabályozásról beszélhetünk, semmint alapvetően új intézmények bevezetéséről. A bővítés egyik lényeges eleme lett azonban éppen az elővásárlási jog, amelyet a harmadik építési törvény a településrendezési célok megvalósítása érdekében általánosan biztosít. Ezt azonban az önkormányzat további „különös” elővásárlási célokkal is kiegészítheti.²²

E településtervek előírásaival az önkormányzatok csaknem 90 éve maguk jelölhetik ki a kül- és belterület határait, a beépítésre szánt területeket, ezeken belül a beépítési övezeteket, a beépítési módot, a közterületek, utak, közművek elhelyezését, fejlesztését. Meghatározhatják tehát mindazokat a paramétereket, amelyek – legalábbis a szabályozás szintjén – befolyásolják a betelepülő lakosság számát, ehhez arányosíthatják a települési infrastruktúra kiépítését. Ezzel párhuzamosan a településrendezési célok megvalósítását szolgáló sajátos jogintézmények a tulajdon közjogi korlátozásának észszerű, kipróbált, alkotmányos szempontból számtalanszor górcső alá vont eszközeit jelentik.

Ezek a hagyományos tervezési és egyedi közhatalmi jogkörök 2016-ban további önkormányzati jogosítványokkal bővültek, a településkép-védelmi szabályozás és az ehhez kapcsolódó településképi hatósági ügyfajta (településképi véleményezés és bejelentés) bevezetésével. Az önkormányzati településkép-védelem egyfajta kompenzációként is felfogható az építésügyi engedélyezésnek a bürokrácia-csökkentés jegyében végrehajtott visszaszorítása,²³ majd utóbb az építésügyi jogköröknek a települési jegyzőktől való teljes elvonásáért cserébe. A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény 2. § (1) bekezdése szerint ez a települési arculat megőrzésének eszköze:

2. § (1) A településkép védelme a település vagy településrész jellegzetes, értékes, illetve hagyományt őrző építészeti arculatának és szerkezetének – az építészeti, táji érték és az örökségvédelem figyelembevételével történő – megőrzését vagy kialakítását jelenti.

²² Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) 25. § és ennek indokolása.

²³ A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alig fél évvel követte az úgynevezett „egyszerűsített bejelentéshez” kötött lakóházépítés lehetőségének törvénybe foglalását. Az építési engedélyezési hatáskörök pedig – többszöri, a községektől a városi jegyzőhöz koncentrált hatáskör-átrendezés után – 2020. március 1-jével átkerültek a járasszékhely városi jegyzőktől a fővárosi és megyei kormányhivatalokhoz [lásd előbb az Étv. eredeti 52. §-át és a 220/1997. (XII. 5.) Korm. rendeletet, majd az építésügyi hatásköröket újra szabályozó 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendeletet és az ezt módosító 360/2019. (XII. 30.) Korm. rendeletet]. Lásd erről bővebben BENCSIK 2024: 53–62.

A szabályozás bevezetését segítő kiadványok és a szakirodalomban több szerző is a települési identitás védelmét célzó eszköztárként hivatkozik ezekre a jogkörökre.²⁴ A legújabb építési törvény magába olvasztotta a településképi törvény rendelkezéseit is, így ezek az önkormányzati szabályozási felhatalmazások és egyedi jogkörök a településrendezés eszköztárába simultak be.²⁵

Visszatérve az e fejezet elején feltett kérdésünkre, csak a jogi szabályozást tekintve a településrendezés hagyományos önkormányzati jogosítványai, kiemésülve a településképi-védelemmel, szükséges és arányos módon eddig is hatékony védelmet nyújthattak a település önazonosságának megörzéséhez és az Öntv.-ben külön kiemelt célok megvalósításához. Az persze messze vezető és egy másik – ennél sokkal hosszabb tanulmány tárgyát képező – kérdés lenne, hogy ténylegesen működnek-e, képesek-e valóban hatni és érvényesülni a településrendezés jogosítványai, van-e mindehhez kellő hatalmi súlyuk az önkormányzatoknak, tudnak-e élni a helyi közhatalom jogköreivel, vannak-e szakembereik, apparátusuk és nem utolsósorban elegendő forrásuk. Ha erre a válasz nemleges, akkor az újabb és újabb jogi korlátok sem tudják megakadályozni egyes települések túlnépesedését, mások lassú elhalását, mert ezek mind jogon túli folyamatok következményei.

BIBLIOGRÁFIA

- AGÓCS Ilona (2018): A településképi szabályozás az önkormányzati feladatok tükrében. In BÁNYAI Orsolya – BARTHA Attila (szerk.): *A települési környezetvédelem elméleti és gyakorlati megközelítései*. Budapest: Gondolat, 157–173.
- BÁNDI Gyula (2017): *A jövő nemzedékek szószólójának elvi állásfoglalása a településképi arculat védelmét szolgáló önkormányzati szabályozásokra vonatkozó ajánlásairól*. Online: https://www.ajbh.hu/documents/10180/2715792/Telep%C3%BCl%C3%A9sk%C3%A9p_%C3%81F_v%C3%A9gleges.pdf/
- BENCsik András (2021): Új irányok az építésügy igazgatásában. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(Klsz1), 32–42.
- BENCsik András (2024): Az engedélytől a bejelentésig: Újratervezés az építési eljárásban. In CZINE Ágnes (szerk.): *60: Studia in honorem Andrea Domokos*. Budapest: KRE ÁJK, 53–62.
- FINSZTER Géza (2003): *A rendészet elmélete*. Budapest: KJK–Kerszöv.
- HEGEDÜS József – TOSICS Iván (1982): Lakásosztályok és lakáspolitikai I–II: A budapesti lakáspiac irányításának változásai az elmúlt három évtizedben. *Mozgó Világ*, 8(9), 12–21; 8(10), 95–105. Online: <https://mri.hu/wp-content/uploads/2020/02/Heged%C3%BCs->

²⁴ Magyarország Kormánya 2017; BÁNDI 2017; AGÓCS 2018; KOVÁCS–DÉR 2019.

²⁵ 2023. évi C. tv. 81. § (2) bekezdés d) pont; 84. § (1) bekezdés g) pont.

[%C3%A9s-Tosics-1982-Lak%C3%A1sosz%C3%A1lyok-%C3%A9s-lak%C3%A1spolitikai-A-budapesti-lak%C3%A1s.pdf](#)

KOVÁCS Zsófia – DÉR Andrea szerk. (2019): *Tanulmánykötet a településképi arculati kézikönyv és a településképi rendelet összefüggéseiről és viszonyáról*. Budapest: Magyar Építész Kamara.

Online: https://mek.hu/FILES/CONT/46660/tanulmnyktet_1_2020.pdf

Magyarország Kormánya (2017): *Útmutató a településképi arculati kézikönyvek elkészítéséhez*.

Online: https://2015-2019.kormany.hu/download/1/24/fooo0/170124_TAK_Utmutato_friss.pdf

NAGY Marianna (2019): Szabálysértés versus közösségi együttélés szabályainak megszegése: Avagy miért hiányzik az önkormányzatok szabálysértési jogköre? *Kriminológiai Közlemények*, 79, 35–41. Online: https://www.kriminologia.hu/files/kiadvany/2019/kk_79_nagymar.pdf

NAGY Marianna (2023): Közigazgatás és rendészet. *Magyar Rendészet*, 23(3), 257–259. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.24>

SZAMEL Lajos (1985): A rendészet a közigazgatás rendszerében. *Állam és Igazgatás*, 35(11), 961–973.

VÖLGYESI Levente (2009): A magyarországi építési jog és épített örökség védelmének hatvan éve (1937–1997). *Iustum Aequum Salutare*, 5(3), 109–136. Online: https://epa.oszk.hu/02400/02445/00014/pdf/EPA02445_ias_2009_3_109-136.pdf

Jogszabályjegyzék

1872. évi XXXVI. törvénycikk Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről. Online: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87200036.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D29>

1886. évi XXI. törvénycikk a törvényhatóságokról. Online: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88600021.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D32>

1937. évi VI. törvénycikk a városrendezésről és az építésügyről. Online: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=93700006.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D41>

1948. évi LXI. törvénycikk a községi illetőség megszüntetéséről. Online: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=94800061.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei?pagenum%3D43>

1964. évi III. törvény az építésügyről. Online: https://jogkodex.hu/jsz/1964_3_torveny_2609370

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/1997-78-00-00>

2016. évi LXXIV. törvény a településkép védelméről. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2016-74-00-00>

2023. évi C. törvény a magyar építészetéről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2300100.tv>

220/1997. (XII. 5.) Korm. rendelet a kiemelt építésügyi igazgatási ügyekben eljáró hatóságok illetékességi területéről, a kijelölési eljárásról, valamint a szakmai feltételekről. Online: https://jogkodex.hu/jsz/1997_220_korm_rendelet_4930681

343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2006-343-20-22>

- 360/2019. (XII. 30.) Korm. rendelet a fővárosi és megyei kormányhivatalok működésének egyszerűsítésével összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2019-360-20-22>
- 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2024-280-20-22>
- 240/2025. (VII. 31.) Korm. rendelet a helyi önazonosság védelméről szóló törvény jogvédelmi eszközeinek alkalmazására vonatkozó szabályokról. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2025-240-20-22>
- Borsodivánka Község Önkormányzata Képviselő-testületének 10/2021. (XII. 16.) önkormányzati rendelete a közösségi együttélés alapvető szabályairól, valamint ezek elmulasztásának jogkövetkezményeiről. Online: <https://or.njt.hu/eli/348715/r/2021/10>
- Ladánybene Község Önkormányzata Képviselő-testületének 12/2023. (IX. 6.) önkormányzati rendelete a közösségi együttélés alapvető szabályairól. Online: <https://or.njt.hu/eli/724694/r/2023/12>